

Het roekenbroedbestand in Limburg herstelt langzaam doch niet zonder problemen

De wettelijke bescherming van de Roek in 1977 en de acties die vogelbeschermingsorganisaties sinds die tijd hebben ondernomen, om de soort weer in veilige zones te loodsen, lijken succesvol te zijn. Dit wil echter niet zeggen dat er geen aandacht meer hoeft te worden besteed om deze status te behouden. In dit artikel zal worden ingegaan op de aantalsontwikkeling sinds 1979. Verder zal worden aangegeven wat de belangrijkste bedreigingen zijn die sinds het begin van de telling (1979) een rol hebben gespeeld. Tenslotte wordt kort uiteengezet welke acties er worden (zijn) aangezet voor bescherming op de langere termijn.

Aantalsontwikkeling sinds 1979

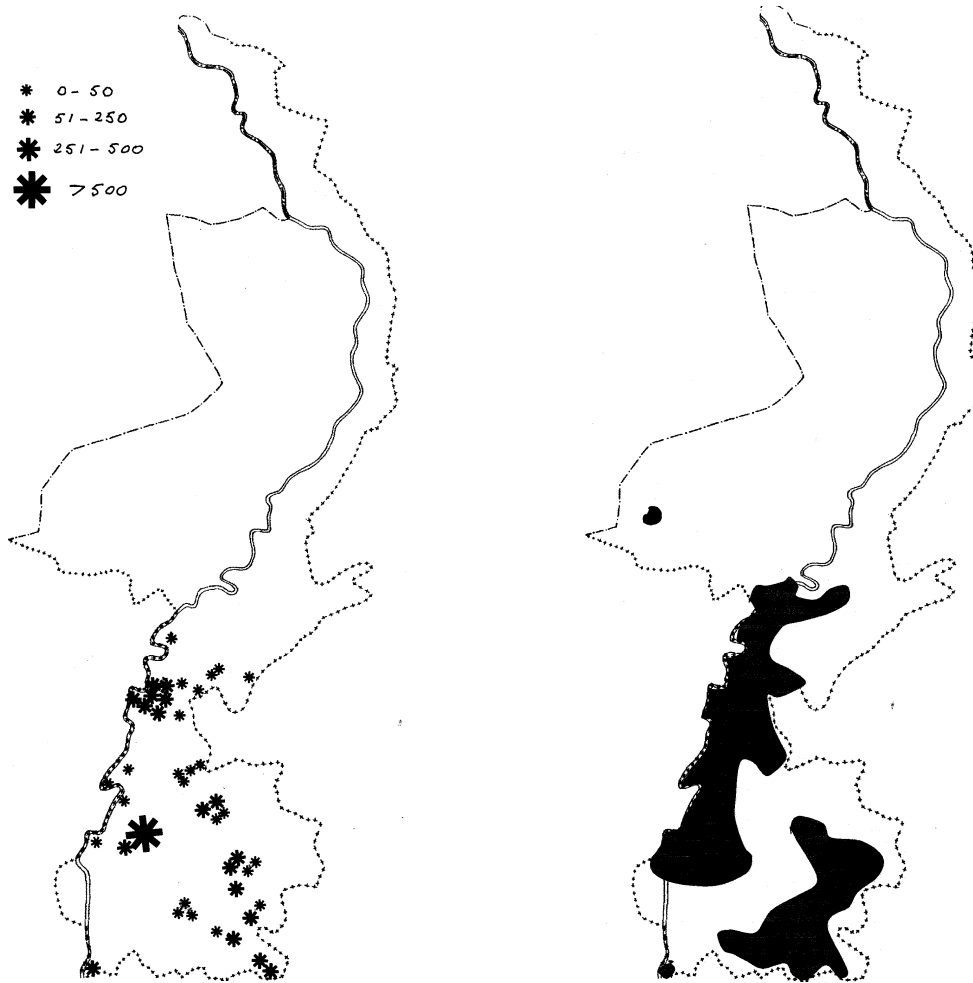
Vanaf eind jaren 50, begin jaren 60, is het aantal broedparen van de Roek in het gehele land sterk afgenomen. Met name toepassingen van landbouwvergif en zaadontsmettingsmiddelen, maar ook de jacht, waren de belangrijkste oorzaken voor deze afname. Ten opzichte van de jaren 40, toen onze provincie nog tussen de 6000 en 7000 broedparen telden, was de terugval in 1977 ca 80%. Als gevolg hiervan heeft men de soort in 1977 weer op de lijst van beschermde vogels geplaatst. Sinds die tijd heeft de Vogelwacht Limburg jaarlijks de aantalsontwikkeling van het broedbestand structureel gevolgd. Elk broedseizoen worden, op het tijdstip dat het aantal nesten in de kolonie maximaal is, alle broedlocaties bezocht en het aantal nesten geteld. Om het juiste tijdstip van tellen vast te stellen worden er een viertal grote kolonies (de z.g. indicatiekolonies) wekelijks geteld. Zodra hier geen uitbreiding meer plaats vindt worden alle kolonies op dezelfde dag geteld.

Het aantal broedparen komt nagenoeg geheel overeen met het aantal getelde nesten.

Tabel 1 geeft een overzicht van alle sinds 1979 geïnventariseerde kolonies.

Inventarisatie- jaar	Aantal broedparen	Aantal Kolonies*	Gemiddelde koloniegrootte	Dichtheid per km²
1979	825	16	51,5	0,37
1980	924	18	51,3	0,42
1981	1040	18	57,8	0,47
1982	1084	16	67,8	0,49
1983	1143	19	60,2	0,52
1984	1185	22	53,9	0,54
1985	1201	20	60,1	0,54
1986	1293	24	53,9	0,59
1987	1338	25	53,5	0,61
1988	1341	26	51,6	0,61
1989	1396	26	53,7	0,63
1990	1641	29	56,6	0,74
1991	1526	32	47,7	0,7
1992	1780	29	61,3	0,81
1993	1759	28	62,8	0,8
1994	2103	37	56,8	0,95
1995	2195	36	61	0,99
1996	2445	44	55,6	1,11
1997	2681	44	61	1,21
1998	2770	44	63	1,25
1999	3020	46	65,6	1,37
2000	3106	44	70,6	1,41

- * Indien er binnen een afstand van 250 m van de hoofdkolonie versnippering plaats vindt (satellieten) wordt deze broedlocatie, samen met de hoofdkolonie, als één kolonie geteld

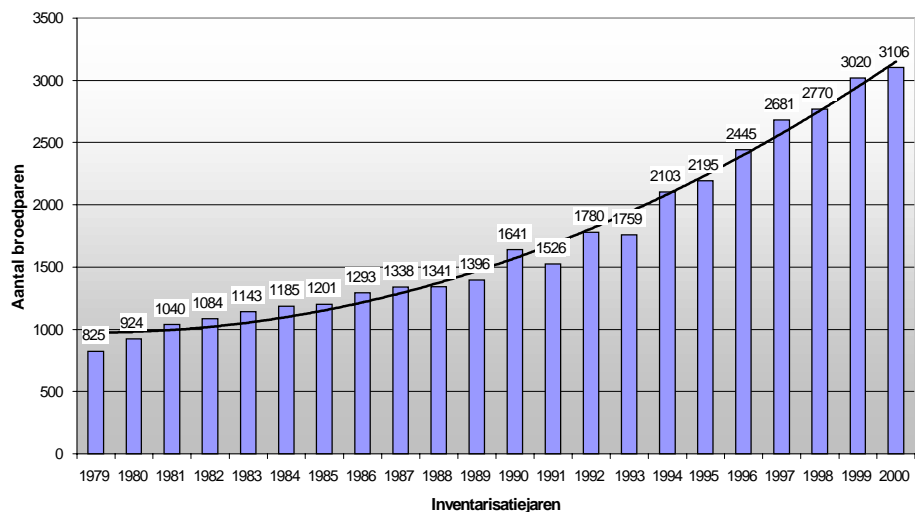

Geografische verspreiding en grootte van de kolonies van de Roek in Limburg in 2000

Verspreidingsgebied van de roekenkolonies in de periode 1979-2000

Als de jaren 40 worden gezien als de jaren waarin het roekenbestand “normaal” of “gemiddeld” is, dan kan worden geconcludeerd dat we in ieder geval een heel eind in de goede richting gaan. Hierbij kan nog worden opgemerkt dat

Aantalsontwikkeling van de Roek in Limburg in de periode 1979-2000

het oppervlak aan geschikt biotoop groter is dan in de jaren 40. Er is veel meer grasland dan in die tijd. Toch zijn er bedreigingen en remmingen die een herstel naar een “normaal” broedbestand negatief beïnvloeden.

Bedreigingen

De belangrijkste bedreigingen die roeken in onze provincie ondervinden zijn:

- Vergiftiging
- Afschot/jacht
- Kappen van nestbomen tijdens de broedperiode
- Verstoring van nesten en broedvogels tijdens de broedperiode

Vergiftiging

Gedurende de inventarisatieperiode werden op diverse locaties grote aantallen vergiftigde vogels gevonden. Hierbij was het gebruik van, met parathion bewerkte tarwe- of maïskorrels meestal de doodsoorzaak.

1982	Wittem	meer dan	40	dode vogels verzameld
1989	Susteren	ca	25	”
1991	Gulpen/Wittem	ca	30	”

In alle gevallen zijn dode vogels opgestuurd naar het Centraal Diergeneeskundig Instituut (CDI) in Leleystad voor het bepalen van de doodsoorzaak.

Afschot/jacht

Nooit hebben we in de kolonies iets gehoord of gezien dat er onder nesten of op vogels werd geschoten. Wel troffen we op diverse plaatsen lege patroonhulzen aan. Buiten de broedlocaties is er diverse malen op Roeken geschoten. In de meeste gevallen worden de dieren op de akkers opgehangen ter afschrikking van soortgenoten en Zwarte kraaien.

Sinds 1998 is er door een vijftal Wild Beheers Eenheden (WBE) een aanvraag gedaan bij de overheid (Laser) met het verzoek om Roeken te mogen afschieten. Alle verzoeken hebben betrekking op overlast als “schade” en in een enkel geval betrof het vervuilen en aanpikken van boomvruchten. Bij alle aanvragen heeft de Vogelwacht Limburg (als belanghebbende) steeds haar zienswijze mogen geven. Tot op heden hebben we nog steeds kunnen duidelijk maken dat, voor de argumenten die in de aanvragen zijn gebruikt, de wet geen mogelijkheid biedt tot het verlenen van een afschotvergunning in de diverse WBE-gebieden.

Vergunningen tot het verrichten van handelingen als afschot, verjagen, verstoren van nesten etc worden slechts verleend:

- in het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren
- ter bescherming van flora en fauna

Eerst dienen naar oplossingen te worden gezocht, anders dan het doden of vangen van beschermende vogels.

Kappen van nestbomen tijdens het broedseizoen

Vrijwel elk seizoen wordt er op een van de broedlocaties tijdens het broedseizoen gekapt. Deze vorm van bedreiging is in Limburg dan ook de belangrijkste rem op het herstel van de soort. Al diverse malen hebben we brieven gestuurd naar gemeenten waarin zich een of meer kolonies bevinden, met het uitdrukkelijke verzoek geen vergunning te verlenen voor het kappen van de nestbomen in de kolonies. Toch moeten we bijna elk jaar opnieuw actie ondernemen op plaatsen waar men toch bomen velt waarin zich nesten bevinden met eieren en/of jonge vogels.

Verstoringsen tijdens de broedperiode

Tot 1984 worden alle broedlocaties met rust gelaten en worden er nergens pogingen ondernomen om vogels te verjagen of te verstoren. De eerste keer dat er echt sprake is van verstoring is in 1985 in Nyswiller. Hier werden door de toenmalige abt en abdis van de Fransiscaner-gemeenschap (volgelingen van een der grootste dierenliefhebbers St. Franciscus) aan de directie van Faunabeheer gevraagd om toestemming voor het verwijderen van nesten in de bomen

in het kloosterpark. De vogels zouden de bomen beschadigen en er was sprake van geluidsoverlast. Daar de wet geen basis biedt voor het verlenen van vergunning voor “overlast” en er geen sprake was van schade aan de bomen werd hiervoor geen vergunning verleend. Toch heeft men nadien met behulp van “ketelmuziek” en knallen de vogels uiteindelijk illegaal verjaagd. Zeer waarschijnlijk zijn ze uitgeweken naar Simpelveld.

In 1998 heeft de Veiligheidsdienst van de luchthaven Maastricht een verzoek gericht aan Rijkswaterstaat om bomen te mogen kappen tussen de twee rijstroken op de A2 tegenover de luchthaven. Dit in verband met de mogelijkheid dat de Roeken tijdens voedselvluchten over de startbaan vliegen en in aanvaring kunnen komen met vliegtuigen die landen of opstijgen. Een gedeelte van de bomen is gekapt op het moment dat hierin al diverse nesten waren gebouwd. Samen met Rijkswaterstaat heeft de Vogelwacht Limburg een voorstel gedaan voor een mogelijke oplossing. Twee weken nadat bekend werd dat de Oost-West baan niet zou worden aangelegd was het opeens niet meer nodig om verdere stappen voor deze oplossing uit te werken.

In een drietal gemeenten (Voerendaal, Simpelveld en Sittard) zijn de laatste twee jaar diverse acties ondernomen om Roeken, die op verschillende plaatsen tot op enkele tientallen meters van de huizen hun nesten bouwen en voor overlast zorgden, te verjagen.

Daar, zoals reeds duidelijk gemaakt, Roeken alleen maar mogen worden verjaagd of verstoord in het broedseizoen, werd ook hier geen vergunning verleend voor verjaging. Daar overlast geen wettig argument is om vergunning te verlenen worden er al snel praktijken toegepast die niet in het belang zijn van de Roek noch in die van degene die overlast ondervindt (verjager). Er wordt immers onwettig gehandeld. Ook op andere plaatsen in Nederland zijn er op plaatsen roekenkolonies die als “hinderlijk” worden ondervonden, doordat de vogels overlast bezorgen in de vorm van geluid en uitwerpselen. Zo hebben de gemeenten Bergh, Doetinchem, Gendering en Wisch in Gelderland opdracht gegeven aan een groep studenten van de hogeschool Larenstein om een plan te maken hoe men met dit soort probleem in de

praktijk dient om te gaan. Het resultaat van dit onderzoek is beschreven in het “ROEKENBESCHERMINGSPLAN voor de oude IJsselstreek”. Het plan geeft mogelijkheden aan om kolonies op een verantwoorde manier te verplaatsen naar gebieden waar geen overlast wordt ondervonden en waar kolonies nog kunnen uitbreiden. Om in de toekomst “onwettige praktijken” te voorkomen in het belang van beide partijen denken we dat het goed zou zijn dat lokale bestuurders van genoemde drie Limburgse gemeenten kennis nemen van dit Roekenbeschermingsplan. Een groot deel van dit plan is ook bruikbaar in Limburg. Wel dienen de gemeenten opdracht te geven voor lokale afstemming.

Roek. Foto uit “Roekenbeschermingsplan voor de Oude IJsselstreek”

Conclusies en aanbevelingen

- Uit de aantalsontwikkeling van de laatste 20 jaar mag worden geconcludeerd dat de Roek weer langzaam naar een “normale broedpopulatie” groeit. Als de jaren 40 als norm (100%) wordt genomen is het broedbestand toegenomen van 10% in de jaren 70 tot 50% in 2000.
- Wat bedreigingen betreft kan worden geconcludeerd dat vergiftiging de laatste 5 jaar niet meer is vastgesteld. Ook zijn er geen aanwijzingen dat er op de broedlocaties is geschoten op vogels of onder nesten.
- In toenemende mate is er sprake van aanvragen van WBE om afschotvergunning ex artikel 53 van de Jachtwet, voor het afschieten van Roeken. Daar er in de nieuwe Flora en Faunawet wijzigingen zijn met betrekking tot het verlenen van afschotvergunningen zal de Vogelwacht Limburg alert moeten blijven op verzoeken hieromtrent. Alleen goed gefundeerde (met cijfers onderbouwde) reacties zorgen ervoor dat toewijzingen voor afschot worden voorkomen.
- Het kappen van bomen waarin Roeken nestelen of broeden vindt nog steeds plaats. Het zal noodzakelijk zijn om waakzaam te blijven en op plaatsen waar wordt gekapt tijdens het broedseizoen direct contact op te nemen met de plaatselijke overheid en/of de politie. Kappen van nestbomen mag alleen plaatsvinden buiten het broedseizoen van de Roek (half februari-eind juli).
- Er zal gestreefd moeten worden naar beschermingsplannen voor de langere termijn. Hiervoor dienen de gemeenten Voerendaal, Simpelveld en Sittard zo spoedig mogelijk op de hoogte te worden gebracht van het “ROEKENBESCHERMINGSPLAN voor de Oude IJsselstreek”. Tevens moeten de bestuurders van deze gemeenten worden gewezen op de mogelijkheid om een verzoek te doen voor additioneel onderzoek in verband met lokale afstemmingen. Dit onderzoek kan worden uitgevoerd door plaatselijke natuurbeschermingsorganisaties, de provincie Limburg en de Vogelwacht Limburg. Uit kostenbesparende overwegingen zouden genoemde gemeenten een gezamenlijke opdracht hiervoor kunnen verstrekken.

Bij deze dank ik alle mensen waarvan ik afgelopen jaren informatie heb ontvangen met betrekking tot de Roek. Met name dank ik Jos Nijssen voor de jaarlijkse assistentie, vóór en tijdens de eindtelling. Ook dank ik de heer P. Kleingeld voor het beschikbaar stellen van het “Roekenbeschermingsplan voor de Oude IJsselstreek”.

Gebruikte literatuur:

- Ummels. J.M.P 1995. Aantalsontwikkeling van de Roek in Limburg in de periode 1979-1994. Limburgse Vogels 6
- Vogelbescherming Nederland 1998. Roeken en overlast binnen de bebouwde kom
- Herijgers. M. et al 2000. Roekenbeschermingsplan voor de Oude IJsselstreek. Projectbureau Larenstein

Jacques Ummels
Essendijk 15
6243 BH Geulle

Dit artikel is gepubliceerd in Het IJsvogeltje 2000 nr. 92 ,
Tijdschrift van Vogelwacht Limburg.

Dit *.pdf-bestand is afkomstig van <http://home.wish.net/~vulgaris>,
de website over Roeken in Nederland.